

Research Paper

Analysis of Physical-Environmental Factors on Human Behavior in Public Environments, a Case Study of Imamzadeh Zayd Bin Ali, Khorramabad City

Fatemeh Shateri Galeh dar* Department of Architecture, Khorramabad Branch, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran

Mehdi Sharifi: Department of Architecture, Khorramabad Branch, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran

Majid Moradi: Department of Architecture, Khorramabad Branch, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran

Received: 2024/01/31 PP 23-28 Accepted: 2024/08/10

Abstract

One important topic related to public spaces is the concept of anthropology and behavior in urban spaces. The purpose of this research is to investigate the effect of the environment and environmental factors on people's behavior in public (religious) urban spaces. The research methodology for this study involves the use of both quantitative and qualitative methods in combination. The reliability of the questionnaire was assessed using Cronbach's alpha test, which yielded a score of 0.702 for validity. A random sampling method was employed to select 50 pilgrims of Imamzadeh Zayd Bin Ali in Khorramabad, aged between 20 and 52, who participated in the study. Imamzadeh Zayd Bin Ali is a region located in the center of Khorramabad city, housing the mausoleum of the imamzadeh. The current building of the mausoleum was constructed in 1307 AH and is situated in the old market of Khorramabad city. The research method used in this study is a combination of quantitative and qualitative approaches. Initially, variables were identified through a review of existing sources. Subsequently, the Pearson correlation test was conducted to assess the relationship between these variables. The test revealed a correlation coefficient of 0.371, indicating a significant relationship between the variables. Based on the data analysis, it can be concluded that environmental physical factors influence the behavior exhibited by individuals in public spaces. In this research, environmental factors such as space accessibility, light quality, sense of security, and spatial hierarchy were examined. The analysis of questionnaire data suggests that individuals place significant importance on the environment and its factors when occupying a space, which is also mirrored in their behavior. The more accurately a public or religious space is designed with specific physical parameters, the more conducive it is to appropriate behavior and feelings of individuals within that space.

Keywords: Physical Environmental Factors. Behavior, Architectural Space. Khorramabad City
Community Verified Icon

Citation: Shateri Galeh dar, Sharifi, M & Moradi, M . (2024). **Analysis of Physical-Environmental Factors on Human Behavior in Public Environments, a Case Study of Imamzadeh Zayd Bin Ali, Khorramabad City**, *Journal of Sustainable Architecture and Environment*, 2 (6), 23-28.

* **Corresponding author:** Fatemeh Shateri Galeh dar, **Email:** Fati.shati1321@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

Environmental psychology, with its interdisciplinary nature, is the only science that specifically attempts to use its findings to analyze the relationship between the environments built by designers and the behavior of the consumers in those environments. Happiness is a key factor in this analysis, as individuals may not experience joy or satisfaction until they obtain what they desire. When exploring the relationship between humans and the environment, it is crucial to understand both the physical elements and tangible features of the environment, as well as the meanings and messages that stem from it. A deeper appreciation of the environment is gained by not only analyzing its physical aspects, but also by considering the meanings and concepts that emerge from it, along with the perceptions of those involved. One of the important topics related to public spaces is the concept of anthropology and behavior in urban spaces. Today, isolationism and the reduction of social interactions are some of the most important problems that threaten the social life of city dwellers. Therefore, people's need for places for social interactions and meeting psychological needs has become a necessity of urban life. The pattern of activities in a biological complex includes the type, location, density, direction, and timing of activities. For example, a city may have a dense pattern of activities in specific directions and at specific times, such as commercial centers or religious centers. Some activities may follow seasonal or periodic cycles, like the city of Mecca, which experiences the highest density of pilgrims visiting the House of God once a year during the Hajj.

Imamzadeh Zayd bin Ali is the name of a region in the center of Khorramabad city. The mausoleum of this Imamzadeh is located in the old market of Khorramabad city, and the construction of its current building dates back to 1307 AH. This tomb was initially built by the order of Badr bin Hasnawieh during the rule of Al Hasnawieh in 404 AH. The tomb of Zayd Bin Ali (AS) is situated in the western part of Khorramabad Jame Mosque and Bahrim. This

tomb, covering an area of 6000 square meters, is located in the heart of the city's daily market. Within the sacred grounds of this revered imamzadeh, there is a tomb adorned with sacred verses and inscriptions in a script. On the eastern side of the tomb, the name of the master carpenter and the date of its construction are engraved.

Methodology

The research method for the upcoming study is of a mixed type. Initially, variables were defined by reviewing and studying library sources. Subsequently, a questionnaire was developed to explore the relationship between these variables through a correlation test. A sample of 50 visitors to the tomb of Imamzad Zayd Bin Ali in Khorramabad was randomly selected, and the questionnaire was administered to them. The questionnaire has a validity and reliability of 0.702. The alpha and Cronbach results of the questionnaire can be seen in the table below. The questionnaire was organized in alignment with the research framework and its intended goals. To rank the factors influencing behavior in public spaces, the Likert scale was utilized.

Results and discussion

Environmental psychology is a group of behavioral sciences. According to Crick, environmental psychology is the psychological study of human behavior in such a way that it is related to his daily life in the physical environment. Environmental psychology examines the relationship between humans and the physical environment, and how they impact each other. This field takes into consideration values, attitudes, and needs, playing a key role in explaining human behavior. This research discusses the impact of physical and environmental factors on human behavior. Human beings are constantly exposed to a mutual and continuous influence known as interaction due to living in the environment. Environmental psychology emphasizes how behavior influences the physical conditions of the environment. In this study, the first research variable that was examined is the effect of the physical environment on people's behavior in public (religious) spaces. A questionnaire was developed for this variable with the assistance of experts in the field of behavioral psychology.

The questionnaire consists of 22 questions that address the two main indicators of this research: behavior and physical environment. The results of the questionnaire were ultimately analyzed using Pearson's correlation test in SPSS22 software. The use of Pearson's correlation coefficient is to examine the relationship and the extent of correlation between variables. This coefficient is utilized to analyze the relationship between two continuous variables (interval or ratio) that have a normal distribution. It indicates the degree of shared variability between two variables, or their correlation. Pearson's correlation showed that there is a correlation between environmental factors and people's behavior in public (religious) spaces. The relationship between environmental factors and people's behavior in public (religious) spaces is positive and meaningful. The correlation intensity obtained is moderate.

Conclusion

In any research aimed at investigating the quality of services provided, it is essential not only to understand the current situation but also to plan for future improvements. This issue has been highlighted in the current research, which focuses on behaviorism in public environments and explores the relationship between physical surroundings and people's behavior. The data analysis results indicate that environmental factors significantly impact the behavior exhibited by individuals in public spaces. In this research, we investigated environmental factors such as accessibility to space, quality of light in the environment, sense of security, and spatial hierarchy. Based on the results of the questionnaire data analysis, it can be said that people pay a lot of attention to the environment and its factors when they are in a space, and this is also reflected in their behavior. The more a public or religious space is built with precise physical parameters, the more suitable a person's behavior and feelings are in that space. It can also be said that the physical environment index has a positive correlation with people's behavior in architectural spaces. In conclusion, the research highlights that the structure of an environment and the factors present within it significantly influence human behavior in social settings. Therefore, when designing an environment, it is crucial to carefully consider the psychological impact it may have on individuals.

References

1. Akbarzadeh, Zahra, Heydarnetaj, Vahid, Ahmadi, Faryal, and Baezta, Fereshte. (2018). The effect of layout on the design of architecture education space to improve academic and cognitive performance. *Architectural Thought*, 3(6), 96-109. [In Persian]
2. Astin Feshan, Parvaneh, Hazarjaribi, Jafar, (1388), investigation of factors affecting social vitality, *Applied Sociology*, year 2 references, number 1, 20. [In Persian]
3. Bahraini, Hossein, (2013), urban design process, Tehran University Publisher, 9th edition. [In Persian]
4. Debdbeh, Mohammad. (2021) Design based on human perception and behavior, first edition, Tehran: Tahan Gostar Publications. [In Persian]
5. Einifar, Alireza, (2016), the dominant role of early common patterns in the design of contemporary residential neighborhoods, *Fine Arts*, No. 32, pp. 49-60, summer 2016. [In Persian]
6. Fern Tankis (2011), *Space, City and Social Theory*, Hamidreza Parsi, Arezoo Platoni, Publisher: Tehran University, Edition: Third. [In Persian]
7. Hafez Niya, Mohammad Reza, (2008), *Introduction to Research Methodology in Human Sciences*, Tehran.
8. Latifi, Amin, Sajjadzadeh, Hassan, (2013), evaluation of the effect of environmental quality components on behavioral patterns in urban parks, a case study: Hamadan People's Park, *Urban Studies Quarterly*, No. 11, pp. 18-3. [In Persian]
9. Lynch, Kevin, (2008), *City Shape Theory*, translated by Seyed Hossein Bahreini, Tehran Press.
10. Lang, John, (2013), creation of architectural theory; The role of behavioral sciences in environmental design", translated by Alireza Aini, Tehran University Press. [In Persian]
11. Memarian, Gholamhossein, (2012), introduction to Iranian residential architecture, introverted typology.
12. Pakzad, Jehanshah, (2007), theoretical foundations and urban design process, Tehran, Shahidi Publications, second edition. [In Persian]
13. Pourjafar, Mohammadreza, Taqvai, Ali Akbar and Sadeghi, Alireza. (2009). Reading the effect of organizing visual axes

on improving the quality of the environment
of public urban spaces (case example: Azadi

St., Tehran). *Urban Management*, 7(24), 65-
80. [In Persian]

فصلنامه معماری و محیط مبادار

دوره ۲، شماره ۶، تابستان ۱۴۰۳

<https://sanad.iau.ir/journal/jsae>

شاپا الکترونیکی: ۰۸۹۲-۲۹۸۱

مقاله پژوهشی

تحلیل عوامل محیطی - کالبدی بر رفتارهای انسان در محیط‌های عمومی نمونه موردی امامزاده زید بن علی شهر خرم آباد

فاطمه شاطری گله دار؛ گروه معماری، واحد خرم آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، خرم آباد، ایران

مهدی شریفی؛ گروه معماری، واحد خرم آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، خرم آباد، ایران

مجید مرادی؛ گروه معماری، واحد خرم آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، خرم آباد، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۱ صص ۲۸-۲۳ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۰

چکیده

یکی از مباحث مهم در ارتباط با فضاهای عمومی، مفهوم انسان‌شناختی و به دنبال آن رفتارشناسی در فضاهای شهری است. هدف از پژوهش حاضر بررسی اثر محیط و عوامل محیطی بر رفتار افراد در فضای عمومی (مذهبی) شهری پرداخته شود. روش‌شناسی پژوهش، روش تحقیق در این پژوهش، استفاده از روش‌های کمی و کیفی به صورت توأمان می‌باشد. داده‌های کمی در این مطالعه با استفاده از روش پرسشنامه گردآوری شدند. آزمون آلفا کرونباخ برای روایی پرسشنامه استفاده شد. نمره روایی پرسشنامه برابر با ۰/۷۰۲ شد. بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی، ۵۰ نفر از زائرین امامزاده زید بن علی شهر خرم آباد که بین ۲۰ تا ۵۲ سال سن داشتند؛ برای این مطالعه انتخاب و شرکت کردند. امامزاده زید بن علی امامزاده و نیز نام منطقه‌ای در مرکز شهر خرم آباد است. آرامگاه این امامزاده در بازار قدیمی شهر خرم آباد واقع شده است و قدمت ساخت بنای کنونی آن به سال ۱۳۰۷ هجری قمری می‌رسد. از آزمون همبستگی پیرسون برای معنادار بودن رابطه متغیرها استفاده شد. نتیجه آزمون همبستگی برابر با ۰/۳۷۱ شد. که نشان می‌دهد بین متغیرها رابطه معناداری در حد متوسط وجود دارد. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها می‌توان این گونه بیان نمود که عوامل کالبدی محیطی بر رفتاری که فرد در فضاهای عمومی از خود نشان می‌دهد موثر است. در این پژوهش عوامل محیطی مانند قابلیت دسترسی به فضا، کیفیت نور در محیط احساس امنیت و سلسه مراتب فضایی مورد بررسی قرار گرفته شد. بر اساس نتایج تحلیل داده‌های پرسشنامه می‌توان بیان نمود که افراد برای حضور در فضا به محیط و عوامل محیطی آن بسیار توجه می‌کنند و این امر در رفتار آنان نیز نمایان می‌گردد. هرچه یک فضای عمومی و مذهبی با پارامترهای دقیق‌تری از عوامل کالبدی ساخته شده باشد، رفتار فرد و احساس فرد در آن فضا مناسب‌تر است.

واژه‌های کلیدی: عوامل محیطی کالبدی، رفتار، فضای معماری، شهر خرم آباد

استناد: زاهدی، محمد مهدی و نونژاد، نرگس (۱۴۰۳). بررسی شاخص‌های سیستم حمل و نقل پایدار شهری در جهت ارتقاء فضاهای شهری (مورد مطالعه محله ستارخان شهر تهران)، فصلنامه معماری و محیط پایدار، ۲(۶)، ۲۳-۲۸.

مقدمه

روانشناسی محیط با ماهیتی میان رشته‌ای، تنها علمی است که به طور مشخص سعی بر آن دارد تا به کمک یافته‌های خود به تحلیل ارتباط میان محیط ساخته شده توسط طراحان و رفتار مصرف‌کنندگان آن محیطها بپردازد. انسان موجودی هدفمند و جویای نشاط(شادکامی)، خوشبختی و سعادت است و تازمانیکه به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس نشاط، خوشبختی و سعادت نمی‌کند (آستین فشان و هزارجریبی، ۱۳۸۸:۱۱۹). در بررسی رابطه انسان و محیط، شناخت عناصر کالبدی، ویژگی‌های محسوس محیط و معانی و پیام‌های برخاسته از آن حائز اهمیت است. شناخت بهتر محیط زمانی ارزش بیشتری می‌یابد که علاوه بر بررسی عناصر و ویژگی‌های کالبدی محیط، معانی و مفاهیم برخاسته از آن و ادراکات کنشگران نیز مورد واکاوی قرار گیرد (فلاح و نوری، ۱۳۹۲: ۳۲۰). یکی از مباحث مهم در ارتباط با فضاهای عمومی، مفهوم انسان شناختی و به دنبال آن رفتارشناسی در فضاهای شهری است. امروزه انزوایی و کاهش تعاملات اجتماعی یکی از مهمترین مشکلاتی است که زندگی اجتماعی ساکنان شهرها را تهدید می‌کند، از این رو، نیاز مردم به مکان‌هایی برای تعاملات اجتماعی و رفع نیازهای روانی به یکی از ملزومات زندگی شهری تبدیل شده است. با توجه به اینکه فضاهای عمومی در شهرها، کانون بیشترین ناهنجاری‌های رفتاری هستند و کمتر توانسته‌اند زمینه‌های مناسب را برای سازماندهی نیازها و الگوهای هنجاری و رفتاری مخاطبان خود فراهم آورند، طراحی یک راهبرد کارآمد مدیریت رفتار، از جمله مهمترین نیازهای برنامه‌ریزی و مدیریت شهری برای اینگونه فضاهاست (لطیفی و سجاذزاده، ۱۳۹۳). الگوی فعالیت‌ها شامل تیپ، مکان، تراکم، جهت و زمان فعالیت‌ها در مجموعه زیستی است. به عنوان مثال شهری ممکن است دارای الگوی متراکمی از فعالیت‌ها در یک جهت خاص و در ساعاتی خاص باشد، مانند مراکز تجاری و یا مراکز مذهبی. البته بعضی فعالیت‌ها ممکن است دارای سیکل‌های فصلی و یا ادواری باشند مانند، شهر مکه، که سالی یکبار در ایام حج دارای بالاترین میزان تراکم و تجمع زائرین خانه خدا می‌گردد (بحرینی، ۱۳۹۳). در ادامه به بررسی این سوال که، آیا عوامل کالبدی بر رفتار افراد اثرگذار است، پرداخته می‌شود.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

رفتار

نحوه انجام یک فعالیت را رفتار گویند. رفتار انسانی برآیندی از انگیزه‌ها و نیازهای فرد، قابلیت محیط، تصویر ذهنی فرد از دنیای خارج ناشی از ادراک و معنایی است که این تصویر برای او دارد. رفتار عکس‌العمل انسان در مقابل محیط و شکل انجام یک فعالیت برای ارضای نیازهاست و شدیداً وابسته به محیط و محل وقوع رفتار می‌باشد. امکانات محیط نه فقط انجام رفتاری را تسهیل می‌کند بلکه سازنده شخصیت فرد نیز هست. فرد نیاز به ارتباط با محیط خود دارد. ادراک و رفتار انسان ناگزیر به عبور از محیط روانی فیلتری ما بین خودش و فضای بیرون استفاده می‌کند. فضای روانی شامل لایه‌های متفاوتی مانند دانش، تجربه، هنجار، ارزش، خاطره و ... می‌باشد. این فضای روانی است که حکم می‌کند فرد چه چیز را ادراک و چگونه رفتار کند (پاکزاد، ۱۳۸۶: ۱۲۷). رفتاری واژه‌ای کلی است. این واژه معمولاً شامل مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی و روانشناسی در نظر گرفته شده است. گاهی اوقات علوم اقتصادی و سیاسی نیز تحت همین عنوان آمده‌اند. تمام این رشته‌ها به تحول و درک فعالیت‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌های انسانی می‌پردازند.

روانشناسی به ماهیت سکونتگاه‌های انسانی و رابطه ساختار کالبدی جهان و فعالیت‌ها و ارزش‌های انسانی سروکار دارند. این زیر مجموعه‌ها تحت عناوین مختلفی چون، روان‌شناسی محیط، رابطه انسان - محیط، جامعه‌شناسی محیط، یا اکولوژی انسانی نام برده شده‌اند.

تعریف روان‌شناسی محیط مطالعه روان شناختی رفتار در محیط کالبدی زندگی روزمره است. تحلیل نوشته‌های این رشته نشان می‌دهد که موضوعات کار شده در حوزه روان‌شناسی محیط شامل نظریه ادراک، شناخت، روان‌شناسی اجتماعی، مردم‌شناسی، مطالعه روابط اجتماعی، و مطالعه فرهنگ است (عینی فر، ۱۳۸۶). واژه‌های رابطه انسان - محیط و روان‌شناسی محیط بیشتر این زمینه‌ها را شامل می‌شوند، هرچند که روان‌شناسی محیط بیشتر به همبستگی عضویت در گروه‌های اجتماعی و استفاده از الگوهای خاص محیط و ارزشگذاری آن‌ها مربوط است. وقتی یک مردم‌شناس، روان‌شناس، یا جامعه‌شناس راجع به آینده اظهار نظری ارزشی کند، یعنی یک پیش‌بینی را بجای دیگری ترجیح دهد، در واقع به جای رفتارشناس به یک برنامه ریز تبدیل می‌شود (Gutman، ۱۹۷۲).

فضای شهری در عین دارا بودن ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه، ظرف فعالیت‌های شهری و ضرورت‌های مرتبط به آن نیز محسوب می‌گردد (لطیفی و سجاذزاده، ۱۳۹۳). شکلی از تنهایی در میان انبوه جمعیت شهری که با یکدیگر بیگانه هستند وجود دارد. چنین تنهایی‌ای نوعی آزادی عمل را، تحت لوای گمنامی در شهر، به ساکنان اعطا می‌کند و همین امر «زمینه شکل‌گیری خرده فرهنگ‌ها، پیوندهای اجتماعی داوطلبانه و خلاق و از نوساختن اجتماع را فراهم می‌کند». «از نظر زیمل، روابط بی تفاوتی یا حتی با اکراه، اصولاً روابطی اجتماعی هستند

که تنها راه عملی، برای همراه بودن با تعداد بیشماری بیگانه در فضاهای پرزدحام شهر را نشان می‌دهند» (تانکیس، ۱۳۹۰). با این نگاه، از شهروند جامعه شهری انتظار می‌رود بیش از الزامات نقش افراد و فراتر از وظایف آن، در خدمت به اهداف جامعه شهری فضا های مساعد ایجاد کند. به عبارت دیگر در رشد ساختار رفتار شهروندی باید به دنبال شناسایی، اداره و ارزیابی رفتارهای فرانش فردی بود و این در پرتو زمینه های مساعد ایجاد می‌شود. در راستای این مهم و با توجه به گسترش شهرها و نیاز مبرم به فضاهای جدید و حرکت به سمت جهت دهی رفتارهای شهروندی مطلوب که دغدغه مسئولان نظام شهری می‌باشد این مقاله به دنبال این است که اولاً شهری و رفتار شهروندی را بررسی نماید و ثانیاً میزان ارتباط فضاهای شهری با رفتار شهروندی بدست آورد.

محیط کالبدی

مهم ترین مسئله در درک نقش محیط کالبدی در زندگی مردم، فهم چگونگی و چیستی معنای محیط است. واژه محیط دارای معنای گوناگونی است که امکان رسیدن به تعریفی واحد از آن را دشوار می‌کند. فرهنگ لغات آکسفورد در تعریف محیط آنرا محدوده یا شرایطی تعریف می‌کند که هر پدیده یا موجودی در آن زندگی یا فعالیت می‌کند محیط به هر آنچه در پیرامون وجود دارد و به صورت بالقوه با فرد در ارتباط قرار می‌گیرد، اطلاقی می‌شود. هرچند که فرد امکان دریافت این اطلاعات بالقوه، یا تمامی اطلاعات موجود را نداشته باشد. محیط تمامی اطلاعاتی است که از پیرامون ما، ارسال می‌گردند (پور جعفر و صادقی، ۹۸: ۱۳۸۷). کلمه محیط آن قدر مورد استفاده دارد که تشخیص معنای آن مشکل است. جغرافیادانان زمین و آب و هوا، روان‌شناسان مردم و شخصیت فردی آنها، جامعه‌شناسان سازمان‌های اجتماعی و فرایندها، و معماران ساختمان‌ها و محیط‌های باز و منظر را محیط تعریف می‌کنند. هر کدام از این طبقه بندی‌ها به مقاصدی که از محیط انتظار می‌رود ربط دارد. بعضی از تحلیل‌ها بین محیط‌های کالبدی، اجتماعی، روانشناختی و رفتاری تمایز قائل شده‌اند. محیط کالبدی شامل مکان‌های زمینی و جغرافیایی، محیط اجتماعی شامل نهادهای متشکل از افراد و گروه‌ها، محیط روان‌شناختی شامل تصاویر ذهنی مردم و محیط رفتاری مجموعه عواملی است که فرد به آن واکنش نشان می‌دهد. نکته اصلی این طبقه بندی‌ها و دسته بندی‌های مشابه، تمایز بین جهان واقعی، حقیقی یا عینی اطراف انسان و جهان پدیدار شناختی است که خودآگاه یا ناخودآگاه الگوهای رفتار و واکنش‌های روحی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهند (لنگ، ۱۳۸۸: ۸۷).

معمولاً بعضی معماران، طراحان محیط و منظر و طراحان شهری از محیط کالبدی برای ذکر جنبه‌های غیر اجتماعی و غیر فرهنگی محیط استفاده می‌کنند، از واژه کالبدی به یک شکل استفاده نشده است. برای مثال هربرت گنز از محیط کالبدی به صورتی محدودتر و به عنوان مترادفی «محیط برنامه ریزی شده» «یا «محیط ساخته شده برای «محیط کالبدی» استفاده کرده است (لنگ، ۱۱۵: ۱۳۸۸). روان‌شناسی محیطی زیر مجموعه‌ای از علوم رفتاری است. بنابر نظر کریک روان‌شناسی محیطی مطالعه روان‌شناختی رفتار انسان به گونه‌ای است که به زندگی روزمره او در محیط کالبدی مرتبط باشد. همانگونه که از این تعریف مستفاد می‌شود، روان‌شناسی محیطی رابطه انسان با محیط کالبدی و تأثیرات این دو بر یکدیگر را به گونه‌ای مورد بررسی قرار می‌دهد که ارزش‌ها و احتیاج‌های او مورد توجه قرار گیرد و به موضوعاتی که در تشریح رفتارهای مردم نقش اساسی دارد، بپردازد. لذا روان‌شناسی محیطی به مطالعه تجربه فردی و جمعی مردم از مکان و «رفتارهای فضایی»، «شناخت» و «ادراک» تمایل دارند.

جدول ۱- پیشینه پژوهش

شاخص	عنوان	روش تحقیق	سال	هدف	نتایج
رفتار فضای مذهبی	تحلیل و تبیین الگوهای رفتار فضایی گردشگران با تاکید بر جغرافیای رفتاری (مطالعه موردی: گردشگران مذهبی مشهد)	روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و به صورت توأمان	۱۴۰۱	تحلیل و تبیین الگوهای رفتار فضایی حاکم بر گردشگری مذهبی مشهد مقدس	بر اساس یافته‌های تحقیق مشخص شد، پراکنش فضایی مراکز تجاری موردنظر گردشگران داخلی در شهر مشهد بر اساس ضریب عمومی $G=0.0053$ و مقدار $VZ-score=0.6697$ بوده، لذا الگوی پراکنش فضایی مراکز تجاری موردنظر گردشگران داخلی از نوع تصادفی بوده است.
نگاهی دقیق‌تر به فلسفه	بررسی و تبیین رفتارهای فضایی در تکاپا (با)	روش توصیفی و در نوع کیفی	۱۳۹۹	بررسی رفتار فضای فرد در محیط	تکیه‌ها به عنوان یک فضای مذهبی، غیر زیارتی به عنوان یک محیط ایده‌آل و پاسخده، از مولفه‌های بسیاری جهت پاسخ دهی استفاده می‌کند که می‌توان، حرکت فضا، فضای باز و بسته، مکتب در قسمت‌های میان، که همگی عواملی در جهت رفتار در تکیه‌ها

هستند و عواملی هستند که رفتارهای افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند را بیان نمود.				عزا در محیط‌های (مذهبی)	
رفتار فضای فرد در محیط جغرافیایی که در آن زندگی می‌کند، متأثر از عناصر بسیاری است که ساختار کالبدی پیرامون آن را بر پایه‌های گوناگون می‌سازد، ساختار کالبدی به اندازه‌ای مهم است که فرصت‌های متعددی را برای بروز رفتار افراد در فضا ایجاد می‌کند.	بررسی رفتار فضایی، به عنوان زمینه و بستر محیطی	۱۳۹۸	روش توصیفی	نگاهی به رفتار فضایی و تظاهرات مذهبی در فضاهای غیر زیارتی	
نتایج حاکی از این امر است که تصورات از محیط همچنان که دارای فراوانی کمتری است با دیگر عوامل نیز همبستگی کمتری دارد و عوامل دیگری که دارای کمترین همبستگی می‌باشند، شامل تمایلات اجتماعی، لایه‌های اجتماعی و فعالیت‌های انتخابی هستند و عامل رابطه انسان با محیط، علاوه بر میزان فراوانی زیاد، دارای همبستگی بیشتری با دیگر عوامل است؛ عوامل دیگری که دارای همبستگی بیشتری می‌باشند شامل فرهنگ، فعالیت‌های مستمر و سازگاری هستند.	اکتشاف عوامل مختلف در رفتار فضایی خانه‌های سنتی شهر میبد	۱۴۰۰	روش گراند تیوری، از طریق مصاحبه با متخصصین	تبیین عوامل کالبدی رفتار فضایی در خانه های سنتی شهر میبد	محیط کالبدی

محدوده پژوهش

امامزاده زید بن علی امامزاده و نیز نام منطقه‌ای در مرکز شهر خرم‌آباد است. آرامگاه این امامزاده در بازار قدیمی شهر خرم‌آباد واقع شده است و قدمت ساخت بنای کنونی آن به سال ۱۳۰۷ هجری قمری می‌رسد. این آرامگاه نخستین بار به دستور بدر بن حسنویه و در زمان حکومت آل حسنویه در سال ۴۰۴ هجری قمری ساخته شد.

مواد و روش تحقیق

برای انجام این مطالعه از پرسشنامه‌ای که نویسندگان به نگارش درآوردند استفاده شده است. تعداد ۵۰ نفر از بازدیدکنندگان مقبره امامزاد زیدبن علی شهر خرم‌آباد به صورت اتفاقی انتخاب و پرسشنامه تحویل داده شد. پرسشنامه از روایی و پایایی ۰/۷۰۲ برخوردار است. نتایج آلفا و کرونباخ پرسشنامه در جدول زیر قابل مشاهده است. پرسش نامه متناسب با چارچوب تحقیق و اهداف متصور برای آن تنظیم شده و به منظور رتبه بندی عوامل مؤثر بر رفتار در فضای عمومی از طیف رتبه بندی لیکرت بهره شد. در این طیف پاسخ پرسش شوندگان ارزش گذاری شد. این طیف از پنج قسمت مساوی تشکیل شده است و محقق متناسب با موضوع تحقیق تعدادی گویه در اختیار پاسخگو قرار می‌دهد تا گرایش خود را درباره آن مشخص نماید (حافظ نیا، ۱۵۴: ۱۳۸۸). در این رابطه پاسخ های پرسش شوندگان از نظر عددی ارزش گذاری شد. امتیاز ۱ بسیار کم، امتیاز ۲ کم، امتیاز ۳ متوسط، امتیاز ۴ زیاد و امتیاز ۵ بسیار زیاد دارای ارزش می باشد. سپس اطلاعات به دست آمده از مجموع وزن ها، میانگین رتبه‌ای و وزن نسبی آن ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۲- مقدار آلفا و کرونباخ پرسشنامه

مقدار آلفا کرونباخ	تعداد پرسش
۰,۷۰۲	۲۲

جدول ۳- مقدار فراوانی جنسیت پرسشنامه

جنس	زن	فراوانی	درصد
	مرد		
	کل		
		۳۰	۶۰
		۲۰	۴۰
		۵۰	۱۰۰

جدول ۴- مقدار فراوانی سن پاسخ‌دهندگان پرسشنامه

درصد	فراوانی	سن	
۲۶	۱۳	۲۵-۱۸	
۴۸	۲۴	۳۵-۲۵	
۲۲	۱۱	۴۵-۳۵	
۴	۲	۶۵-۴۵	
۱۰۰	۵۰	کل	

جدول ۵- مقدار فراوانی مقاطع تحصیلی پاسخ‌دهندگان پرسشنامه

درصد	فراوانی	مقاطع تحصیلی	
۳۶	۱۸	فوق دیپلم	
۳۰	۱۵	کارشناسی	
۳۲	۱۶	کارشناسی ارشد	
۲	۱	دکتری	
۱۰۰	۵۰	کل	

انسان به دلیل زندگی در محیط با آن در معرض تأثیر متقابل و پیوسته‌ای به نام تعامل است. در این میان روانشناسی محیط به تأثیرپذیری رفتار از شرایط فیزیکی محیط تأکید می‌کند (اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۸:۱۰۰). همچنین معنای محیط، انطباق محیط با توانایی‌های احساسی و ذهنی و ساختارهای فرهنگی می‌باشد (لینچ، ۱۳۸۸). در این تحقیق نخست متغیر پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. تأثیر محیط کالبدی بر رفتار افراد در فضاهای عمومی (مذهبی) متغیر این پژوهش می‌باشد. برای این متغیر یک پرسشنامه با کمک متخصصین حوزه روانشناسی رفتار طرح شد. این پرسشنامه شامل ۲۲ سوال می‌باشد. که دو شاخص اصلی این پژوهش را، رفتار و محیط کالبدی را پوشش می‌دهد. در نهایت تحلیل نتایج پرسشنامه با آزمون همبستگی پیرسون در نرم افزار SPSS22 صورت گرفت. انتخاب ضریب همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه و میزان همبستگی متغیرها می‌باشد. این ضریب به منظور بررسی رابطه بین دو متغیر پیوسته (فاصله‌ای یا نسبی) مورد استفاده قرار می‌گیرد که دارای توزیع نرمال هستند و میزان تغییرپذیری مشترک بین دو متغیر شاخص، یا اشتراک آن‌ها را نشان می‌دهد. همبستگی پیرسون نشان داد که بین عوامل محیطی و رفتار افراد در فضای عمومی (مذهبی) همبستگی وجود دارد. رابطه بین عوامل محیطی و رفتار افراد در فضای عمومی (مذهبی) مثبت و معنا دار است. شدت همبستگی به دست آمده در حد متوسط است.

جدول ۶- نتایج آزمون همبستگی پیرسون

محیط کالبدی	رفتار		
فضایی	۱	Pearson Correlation	.۳۷۱**
		Sig. (2-tailed)	.۰۰۸
		N	۵۰
عوامل کالبدی	۱	Pearson Correlation	.۳۷۱**
		Sig. (2-tailed)	.۰۰۸
		N	۵۰

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

در هر پژوهش بررسی کیفیت خدمات ارائه شده، علاوه بر نیاز به دانستن وضعیت کنونی، برنامه‌ریزی برای بهبود وضعیت در آینده ضروری است. امری که در پژوهش حاضر با تأکید بر رفتارشناسی در محیط عمومی و بررسی رابطه و قابلیت اثرگذاری محیط کالبدی بر رفتار افراد حاضر در محیط مطرح شده است. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها می‌توان این گونه بیان نمود که عوامل کالبدی محیطی بر رفتاری

که فرد در فضاهای عمومی از خود نشان می‌دهد موثر است. در این پژوهش عوامل محیطی مانند قابلیت دسترسی به فضا، کیفیت نور در محیط احساس امنیت و سلسه مراتب فضایی مورد بررسی قرار گرفته شد. بر اساس نتایج تحلیل داده‌های پرسشنامه می‌توان بیان نمود که افراد برای حضور در فضا به محیط و عوامل محیطی آن بسیار توجه می‌کنند و این امر در رفتار آنان نیز نمایان می‌گردد. هرچه یک فضای عمومی و مذهبی با پارامترهای دقیق‌تری از عوامل کالبدی ساخته شده باشد، رفتار فرد و احساس فرد در آن فضا مناسب‌تر است. در مجموع می‌توان اینگونه بیان کرد که شاخص محیط کالبدی همبستگی مثبتی با رفتار افراد در فضای معماری دارد.

منابع

۱. پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۶). مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، تهران، انتشارات شهیدی، چاپ دوم.
 ۲. آستین فشان، پروانه؛ هزارجریبی، جعفر (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر نشاط اجتماعی (با تاکید بر استان تهران)، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰ (۱)، ۱۴۶-۱۱۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1388.20.1.7.9>
 ۳. فرن تانکیس (۱۳۹۰). فضا، شهر و نظریه اجتماعی، حمیدرضا پارسی، آرزو افلاطونی، ناشر: دانشگاه تهران چاپ: سوم.
 ۴. لطیفی، امین، سجادزاده، حسن (۱۳۹۳). ارزیابی تأثیر مؤلفه‌های کیفیت محیطی بر الگوهای رفتاری در پارک‌های شهری مطالعه موردی: پارک مردم همدان، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۱۱، ص ۳-۱۸. <https://civilica.com/doc/1370262>
 ۵. بحرینی، حسین (۱۳۹۳). فرایند طراحی شهری، ناشر دانشگاه تهران، نوبت چاپ نهم.
 ۶. عینی فر، علیرضا (۱۳۸۶). نقش غالب الگوهای عام اولیه در طراحی محله‌های مسکونی معاصر، هنرهای زیبا، شماره ۳۲، ص ۴۹-۶۰.
 ۷. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۸). مقدمه بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، چاپ: دوازدهم.
 ۸. لینچ، کوین (۱۳۸۷). تئوری شکل شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، چاپ تهران، چاپ: دوم.
 ۹. لنگ، جان (۱۳۸۳). آفرینش نظریه معماری؛ نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه علیرضا عینی، انتشارات دانشگاه تهران چاپ پنجم.
 ۱۰. معاریان، غلامحسین (۱۳۹۱). آشنایی با معماری مسکونی ایرانی، گونه‌شناسی درون گرا، تهران، چاپ پنجم.
 ۱۱. پورجعفر، محمدرضا، تقوایی، علی اکبر، و صادقی، علیرضا. (۱۳۸۸). خوانش تأثیر ساماندهی محورهای بصری بر ارتقا کیفیت محیط فضاهای عمومی شهری (نمونه موردی: خیابان آزادی تهران). مدیریت شهری، ۷ (۲۴)، ۶۵-۸۰. <https://sid.ir/paper/91986/fa>
 ۱۲. اکبرزاده، زهرا، حیدرنتاج، وحید، احمدی، فریال، و باعزت، فرشته. (۱۳۹۸). تأثیر چیدمان بر طراحی فضای آموزش معماری جهت بهبود عملکرد تحصیلی و شناختی. اندیشه معماری، ۳ (۶)، ۹۶-۱۰۹. <https://sid.ir/paper/375583/fa>.SID.
13. Gutman, Robert. (1972). The question Architects Ask. In R. Gutman, ed. People and Buildings. New York: Basic Books 337-369.